

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. De præcepto fidei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78332](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78332)

cap. i. vers. 5.) require assensum non aliorum tantum, sed omnium omnino articulorum fidei, ita ut ille qui vnum eorum reiecit, etiam si omnes alios admittat, non sit censendus credere vera fide: quæ à Deo mentibus infusa, proclives facit ad assentiendum ex æquo omnibus ab ipso per Ecclesiam reuelatis, quatenus reuelata sunt.

Quarta pars (à Deo reuelata sunt) ostendit fidem esse earum veritatum quæ Dei reuelatione manifestatae sunt; non earum quæ ex humana disciplina aut propria experientia habentur. Quinta pars (per Ecclesiam) indicat illa sola habere rationem rerum de fide, quæ Deus toti Ecclesiae manifestat: qualia sunt quæ per sacras Scripturas habentur, & per Apostolicas traditiones, ac per generalium Conciliorum, summorumque Pontificum determinationes. Vnde si quid alicui Deus reuelaret (vt S. Brigida multa reuelasse dicitur) id non haberet rationem rei de fide nisi approbaretur, & pro tali admitteretur ab Ecclesia: cuius est de huiusmodi rebus statueret. Adeo vt D. August. contra Epistolam Fundamenti cap. 5. dixerit; Ego Euangelio non crederem, nisi me commoueret Ecclesiae auctoritas. Et D. Paulus (ex cap. 2. ad Galat.) etiam si Euangelium didicisset à Christo Ierosolymam tamen iuit communicatum suam doctrinam iis de Ecclesia, qui videbantur esse aliqui, ne in vanum curreret aut eucurrisset.

Ex quo constat quam turpiter Caluiniani errent, fingentes se spiritum particularem habere: cuius suggestionibus tanquam rebus fidei assentiri debeant, nihil de Ecclesiae approbatione aut reprobatione solliciti: quod non modo error est: sed etiam errorum omnium seminarium: cum inde pateat aditus illusionibus diaboli transfigurantis se in angelum lucis ex 2. ad Corinth. cap. 11. vers. 14. & excitetur audacia iactandi propria delicta pro diuinis reuelationibus.

Vltima pars (quatenus ita reuelata sunt) significat, cum multa causae esse possint assentiendi iis quæ à Deo reuelata sunt per Ecclesiam: vt ratio aliqua probabilis, miraculum aliquod factum ad eorum confirmationem, auctoritas concionantis, vel alia eiusmodi: solum eum assensum esse fidei diuinitus infusam, qui propterea illis adhibetur, quod sint à Deo reuelata per Ecclesiam; vt cum credimus Deum esse trinum & vnum, esseque omnium Creatorem, quia ipse ita dicit per Ecclesiam: non autem quia ratio aliqua ita esse conuincit, vel quia communiter ita dicitur.

12. Atque ex dictis licet intelligere materiam siue obiectum circa quod fides versatur, esse omnia quæ à Deo reuelata sunt per Ecclesiam. In quorum numero ponuntur omnia quæ in scripturis canonicis continentur, & quæ per Apostolicas traditiones vniuersales confirmantur, & quæ in Conciliis suis generalibus siue particularibus à Sede Apostolica confirmatis determinantur, & quæ à Romano Pontifice vt est vniuersalis Ecclesiae caput definitur, & quæ ab omnibus sanctis Doctoribus vniuersi consensu de rebus ad Christianam religionem pertinentibus dicuntur, & demum omnia quæ infallibili consequentia ex aliquo prædictorum deducuntur: ista enim veritatum genera, tanquam à Deo variis licet modis, reuelata, recipiuntur ab Ecclesia.

13. Actus vero proprius fidei qui circa illa exercentur, interior quidem est credere seu firmissime sibi persuadere: exterior vero tum eorundem confessio ore facta, tum professio facta opere, signisque externis. Necessaria autem est omni homini iam definita fides, non tantum ad finem, id est, beatitudinem suam consequendam, iuxta illud Marci vltimo, Qui non crediderit condemnabitur] & illud Ioan. 3. Exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam æternam (quod d. Athan. expressit initio sui symboli) verum etiam ad media, id est, ad opera meritoria beatitudinis exercenda, iuxta illud ad Hebr. 11. Impossibile est sine fide placere Deo] adeo vt nemo saluetur extra Ecclesiam Catholicam, in qua sola inuenitur vera fides. Quod tamen non est ita intelligendum quasi sola fides ad meritum & beatitudinem sufficiat. Nam sine charitate eam nihil prodesse, patet ex ca. 13. prioris ad Corinth. & ex definitione

Concil. Trid. sess. 6. De iustificatio ne cap. 7. sed sicut emissio sanguinis, potest sic necessaria esse ad sanitatem, vt tamen sufficiens non sit, nisi adiungantur alia remedia.

CAPVT II.

De præcepto fidei.

S V M M A R I V M.

14. *Haberi præceptum de fide, datum expresse de actibus, ipsius, qui sunt: interius quidem credere, exterius vero, confessio, & professio eiusdem fidei.*
15. *Præcepta de confitenda, & profitenda fide.*
16. *Obligatio credendi, communis insidelibus, cum fidelibus, & quatenus.*
17. *Quæ Christianus discere, ac quæ credere reneatur.*
18. *De articulis fidei, & eorum ignorantia excusata.*
19. *De præceptis & de Sacramentis deque reliquis discendis à Christianis.*
20. *Obligatio confitendi & defendendi fidem implenda est in duobus casibus sub pœna peccati mortalis.*
21. *Explicatio difficultatis num liceat de fide disputare.*
22. *Tres casus in quibus licet de fide disputare.*
23. *Quatuor actus oppositi confessioni fidei quorum primus est, ore negare Christum, seu se Christianum esse.*
24. *Secundus, ore profiteri falsam religionem.*
25. *Tertius, occultare, dissimulare, vel tacere fidem in casibus, in quibus obligatio est illam confitendi.*
26. *Quartus, declinare fidei confessionem in casibus, in quibus est confitenda.*
27. *Obligatio profitendi fidem secundum Caietanum.*
28. *Illius sententia rigidior reiecta, tenendum est talem obligationem tantum vigere in casu necessitatis.*
29. *Rationes Caietani in contrarium, cum earum refutatione.*
30. *Quando talis casus censeri debeat contingere.*
31. *Quatuor genera principia signorum, quibus quis censeri potest aliquam religionem profiteri.*
32. *Quatuor casus, in quibus nullum talium assumere licet, cum fuerit signum falsæ religionis.*
33. *Quomodo talibus uti liceat extra eosdem casus.*

14. **C**V M ex antedictis habeatur, fidem necessariam esse ad salutem, dubium non est, quin sit in præcepto: quandoquidem de medijs ad æternam salutem consequendam necessarijs, præcepta in primis dantur. Quo nomine Matth. 19. dicitur. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Intellige vero esse in præcepto, non quidem secundum se: sed secundum actum suum proprium.

Præcipitur autem actus fidei: interior quidem, per illud Marci 16. Pœnitentiam & credite Euangelio: & per illud ibidem cap. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur. Quæ verba præceptum continent perinde ac alia similia, quibus media consequendæ salutis proponuntur sub comminatione mortis æternæ: vt illud Ioan. cap. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei] & illud in 2. q. cap. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis] & illud Luca 13. nisi pœnitentiam habueritis omnes similiter peribitis] Item ad Rom. 1. Qui talia agunt digni sunt morte] & ad Galat. 5. Qui talia agunt regnum Dei non consequentur.]

15. Exterior vero actus fidei, qui est confessio, præcipitur per illud Matth. 10. & Luc. 12. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis est: qui autem negauerit me coram hominibus negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis est] & illud ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem] & illud 2. ad Timoth. 2. Si negauerimus, & ille negabit nos.

Alter vero, qui est professio fidei, præcipitur per illud Mar. 8. & Luc. 9. Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate

sua & Patris & sanctorum angelorum.] De quorum trium actuum obligatione sigillatim dicendum est, quantum sufficit ad iudicandum de peccatis penitentis, & ad examinandum ipsum circa fidem.

De obligatione credendi.

SECTIO I.

16.

Tenentur credere ij etiam infideles, qui nondum susceperunt baptismum, cum sufficienter promulgatum fuerit illis Euangelium. Quando autem id contingere censendum sit, varias sententias refert Thomas Sanchez in opere morali lib. 2. cap. primo à num. 4. Cum quo in numero 6. contenti erimus id breuiter dicere, quod sufficit ad nostrum institutum. Res fidei tunc infidelibus ita sufficienter proponi, vt iure diuino ipsi credere teneantur; cum eos rationibus, viri sanctitate, contrariorum errorum confutatione, atque signis ita confirmatur, vt naturale dictamen incipiat prudenter præferre eas credendas esse: contrariamque eisdem sectam, esse falsam. Eo ipso enim, quod infideles videntes res fidei esse credendas, eæ merito censentur, illis propositæ.

Vnde idem author duo deducit notata digna pro praxi. Alterum est sumptum ex Caiet. 2. 2. quest. 1. art. 4. quod vt rationes, quæ reddunt rem probabilem respectu vnus intellectus, non sufficiunt ad id respectu alterius intellectus: ita nec quæ rem fidei reddunt credibilem respectu vnus, sufficiunt ad reddendam respectu alterius: prout patet cum vnus aliquid dicentem existimat esse fide dignum, non item alter; quorum prior facile iudicatur tale dictum credible esse: posterior non item. Alterum est sumptum ex Alphon. à Castro, De iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 8. dub. 2. Idem quod dictum est de infidelibus, esse pari ratione dicendum de baptizatis nutritis inter infideles, vel Hæreticos; nimirum ipsos non teneri statim credere nec Hæreticos debere reputari, donec fidem sibi sufficienter propositam respiciant; alias enim quia sola fides in baptismo infusa, sine exterius docentis voce, non sufficit ad credendum: ignorantia illos à pertinacia ad hæresim necessaria, excusabit. Bene autem idem Sanchez addit propositionem sufficientem non contingere illis ex eo, quod à Magistris, à quibus in hæresi educantur, audiunt aliqua de fide, qualia traduntur à veris Catholicis: quoniam ea proponuntur ipsis præpostere, ac peruerse: blasphemando nimirum, irridendo, animoseque impugando; adeo vt ab agnoscenda vera fide tam sint alieni, quam nutriti inter pure infideles; ideoque ad deponendum errorem, in quo enutriti sunt, non minus quam iidem pure infideles, indigeant ante memoratâ sufficienti propositione, vt censeantur peccare contra præceptum fidei.

17.

Iam quoad cæteros, qui habitum fidei in baptismo susceperunt, & inter Catholicos educantur; notandum est pro praxi nobis proposita: illos ipso fidei præcepto adstringi ad credendum, vbi peruenerint ad perfectum rationis usum. Et quia nequeunt ea credere, quæ non didicerunt (dicente Apostolo ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt, aut quomodo audient sine prædicante) fieri, vt sicut sunt quædam, quæ omnes credere, ita & esse, quæ omnes discere teneantur; consideranda Confessario interroganti suum Penitentem.

Primum ergo iure Ecclesiastico per cap. Vos ante omnia, De consecr. dist. 4. quilibet Christianus debet memoria tenere Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam siue Latinâ, siue aliâ linguâ, ex Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 18. Qui simul admonet eorum culpabilem ignorantiam esse graue peccatum veniale. Et ratio esse potest, quod quamuis Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam quoad verba tenere, non sit necessarium ad salutem, dummodo teneantur res verbis ipsis expressæ: nihilominus tamen valde indignum sit, & à comuni priorum Catholicorum sensu alienum, talia verba non tenere: tanquam ea, quibus aptissima ratione proponuntur fidei credenda, & oratione petenda à Deo; indeque est, quod sollicitudine tanta, tantoque studio pa-

rentes curant ea ipsa verba suis liberis ab infantia inculcare memoria. Est id non sit illis satis, sed debeant de rebus per eadem significatis, eruditi.

Item iure diuino quilibet Christianus tenetur credere, primo, vera esse omnia, quæ credit Catholica Ecclesia, in qua Romanus Pontifex est caput, tanquam Christi in terris Vicarius: itemque eandem Ecclesiam non posse errare in fide; quippe quam omnes iubentur audire, Matth. 18. & quæ columna est, firmamentumque veritatis, ex prioribus ad Timoth. cap. 3. habens perpetuo assistentem sibi Spiritum sanctum, qui eam doceat omnem veritatē, ex Ioan. cap. 14. 15. 16. Ita vt aliquid illorum, quæ proponit tanquam de fide, non velle credere, aut velle non credere, aut de eo voluntarie dubitare, sit peccatum mortale; propter notabilem Dei iniuriam, quam tale quid continere merito censetur: maiore ratione, quam notabilem iniuriam hominis honorari contineat, illi aliquid vere dicenti, reculare credere.

Tenetur secundo Christianus credere explicite, saltem in consilio, crasso modo, sanctissimæ Trinitatis mysterium, hoc est, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, esse tres personas inter se distinctas, non item esse tres Deos; sed vnicum verum rectum omnium Creatorem. Confessariorem, ac Rectorem: neque est necesse, vt respondere possit nonnullis quæstionibus quæ habentur in Catechismo puerorum: quoniam eæ pertinent ad tanti Mysteriorum aliquam declarationem, quæ non est vulgi, sed Doctorum propria. Pro quo faciunt, quæ Thomas Sanchez habet in opere morali lib. 2. cap. 3. numero 17. & 18.

Tenetur tertio, simili modo credere mysterium Incarnationis Dominicæ, hoc est, Filium Dei Patris, factum esse hominem propter nostram salutem (qui & pro ea mortem passus sit) ita vt vnus idemque sit verus Deus, & verus homo. Quod mysterium quia totius Euangelicæ doctrinæ, nostræque salutis fundamentum est, illud credere, itemque mysterium Trinitatis ob illius ab hoc dependentiam, censetur necessarium necessitate, vt vocant, medij: seu sic vt salus eo actu omnino excludi, obtineri nequeat ab iis, qui peruenerint ad perfectum usum rationis. De qua re Sanchez in præced. cap. 2. In ea non immeritabiliter, quia ad institutum nostrum sufficere potest, monere Confessarium, quod debeat Penitentes rudes super eo interrogare, sique inueniat ipsos talium mysteriorum ignaros esse, eosdem erudire sufficienter ad credendum explicite, crasso saltem modo, suum Creatorem esse vnum Deum in tribus personis distinctis, quas indicant verba à Christianis vsurpari solita, cum dicunt: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et suum Redemptorem, vnum eundemque esse, & verum Deum, & verum hominem, pro sua salute mortem crucis passum, vitamque redditum, regnare in cælo.

Tenetur quarto similiter credere alia fidei nostræ mysteria, præcipue Symbolo Apostolorum comprehensa: præsertim autem ea, quæ Ecclesia solemnizat festorum institutione: vt Natiuitatem Christi ex Virgine: Passionem, & mortem in cruce: Resurrectionem ex mortuis: Ascensionem in cælum, nonnullaque alia. Rationem de iis instruendi rudes, à quibus ignorantur cum ad confessionem accedunt, habes breuiter, ac familiariter traditam in præced. lib. 2. cap. 13. In iisdem vero posse interdum esse locum excusationi à peccato (quod alias est de se mortale, tanquam commissum in materia valde graui) per ignorantiam inculpabilem, aut per impotentiam; bene docet Sanchez in memorato cap. 3. numero 20. citatis alijs in eadem sententiam. Vnde vt in sequenti numero 21. idem addit ex Azotio tomo 1. Moral. institut. lib. 8. cap. 8. quæst. vltima: Rustici valde rudes, ac hebetes, qui prædicta ignorant, non sunt à confessione repellendi, vt pote quorum ignorantia vacat culpa; & prout supponimus, accedat ostendendo se paratos esse ad diligentiam quamcumque poterunt adhibendam in addiscendis, quæ scire tenentur. Quod si postea inueniantur neglexisse discere, cum poterint, procedendum est cum illis, sicut in alijs peccatis cum recidius procedendum esse habitum

est lib.

18.

est lib. 2. num. 101. & 102. Fatillimum autem esse, prædictorum ignorantiam in hac re culpâ vacare ex eo intelligitur, prout idem author habet in præced. num. 20. quod frequentissime contingat nihil ipsos de vi, & auctoritate præcepti credendi audiuisse; aut si audierint nihil percepisse, aut si per ceperint; aliis negotiis distentos suæ obligationis esse prorsus oblitos, aut quo tempore addiscere potuerunt, caruisse Doctore, à quo instruerentur.

19. Tenetur quinto, scire quæ necessaria sunt ad Christianam, sanctamque vitam ducendam, vt præcepta Decalogi, & præcepta Ecclesiæ omnibus Christianis imposita, quæ seruati nequeunt, nisi sciatur. Quamquam necessarium non est, etiam si rationabile sit, tenere ordinem, & verba, quibus sunt concepta; pro quo plures auctores Sanchez refert in eod. cap. 3. num. 16. Sed sufficit quemque de singulis, si interrogetur, respondere posse; prout iam attingimus in præced. lib. 16. num. 43. & fule tractat Suarez in 2. tomo de Relig. lib. 3. cap. 6. num. 6. & aliquot sequentibus.

Tenetur sexto, scire ac credere sacramenta baptismi, poenitentiae, & Eucharistiae, de quibus recipiendis data sunt præcepta pro omnibus: atque baptismum tantum semel recipi in remissionem peccatorum, iuxta illud Symboli quod in Missa recitatur: Confiteor vnum Baptisma in remissionem peccatorum: & in Eucharistia Christum sub accidentibus panis & vini esse; nec quod in ea proponitur esse amplius pro pane & vino habendum: sed pro vero corpore & sanguine Christi veri Dei & veri hominis. Ac demum Poenitentiae sacramentum requirere vt accedens ad illud suscipiendum, confiteatur omnia sua peccata, prius conscientia diligenter discussa: ac de eis super omnia doleat proponatque firmiter numquam in illa recidere Deo iuuante, ac credat Ecclesiæ ministrum, potestatem habere, ipsum ab eisdem abfoluendi. De cæteris Sacramentis, qui vult ea suscipere, tenetur scire quod ea sint Sacramenta, neque in peccato mortali suscipienda esse.

Adhuc illi qui inter hæreticos versantur, tenentur scire quod falsa sint illa quæ ab illis communiter obruduntur populo, contra Catholicam doctrinam: vt Romanam Ecclesiam non esse veram Ecclesiam, & alia multa expressa in professione fidei quam habet Bulla Pij 4. quæ incipit Inuincitum; & circumfertur cum Concil. Trident. Adde (in quo omnes Theologos in 3. sentent. distinct. 25. consentiunt) notat Bannes ad D. Thomam 2. 2. quæst. 2. art. 8. dub. 3. concl. 3. & 4.) Parochos, Confessarios, Prædicatores & Doctores debere sic explicare supradicta scire, vt possint circa ea alios erudire & corrigere; cum id pertineat ad ipsorum officium. Episcopus autem teneri scire mysteria maiora nostræ fidei ita sufficienter, vt possint contradicentes arguere iuxta illud, quod ad Tit. 1. dicitur, oportere Episcopum amplecti eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.

De obligatione confitendi fidem.

SECTIO II.

20. **Q**UOD olim ab Elcesaitis dictum est, nullam esse obligationem confitendi fidem, si ea corde retineatur firma, ostenditur ex variis Scripturæ locis hæresim esse: vt videre est apud Alphons. à Castro lib. 10. aduersus hæreses. verbo Martyrium hæresis 1. Inter quos apertissimus est ille ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Quæ verba ostendunt clarissime sub mortali esse obligationem confitendi fidem.

Ex qua obligatione, vt apte iudicetur de peccatis. Notandum est primo, præceptum quo ea imponitur, esse affirmatiuum, ideoque non obligare pro omnitempore, sicut si negatiuum esset: sed solum pro eo in quo necessitas vrget illud impleri: vt (ex recepta D. Thomæ sententia in 2. 2. quæst. 3. art. 2. censetur) vrgeri in duobus casibus, in quibus omnis Christianus tenetur fidem suam confiteri, etiam non interrogatus: & in quibus si interrogaretur non debet eam tacere, nec verborum ambiguitate celare, sed clare & aperte illam ore profiteri. Prior est, quando ho-

nor & gloria Dei id requirit: vt censetur cum si quis taceat, fides putabitur falsa: vel ipse eam deseruisse, vel Deus blasphemabitur, aut religio vera afficietur ignominia. Posterior est cum vtilitas, & emolumentum spirituale proximi tale quid postulat, vt quando tacente aliquo, alij auerterentur, à suscipiendâ fide: vel versarentur in periculo deficiendi à iam suscepta. Cum autem duo sint, quæ maxime possunt fidei confessionem impedire: nimirum pudor humanus, & timor persecutionis; vtrumque Dominus excludit inquitens Matth. 10. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis prædicare super tecta: & nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quem locum in eam sententiam vsurpatam habes ex D. Chryso. 1. 1. quæst. 3. cap. Nolite timere.

Notandum est 2. eandem esse rationem defensionis fidei, quæ est confessionis: hoc est, in iisdem casibus omnes teneri fidem voce defendere, in quibus tenentur eam confiteri: ita vt non defendentes censentur fidei proditores; iuxta illud quod sub finem citati canonis dicitur. Sicut Sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit à Deo prædicet: sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit à sacerdotibus, probatam quidem Scripturis, defendat fiducialiter: quod si non fecerit prodit veritatem. Corde enim creditur ad iustitiam & ore fit confessio ad salutem.]

21. Circa quod difficultas mouetur num licitum sit de fide disputare. Ad cuius explicationem D. Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 7. ponit quatuor: quorum primum est peccare tanquam infidelem eum, qui de fide disputat dubitando, cum dubius in fide, infidelis sit. Secundum est, licitum esse de fide disputare ad confutandos errores contrarios, vel exercitij gratia; præsertim coram doctis & firmis in fide. Tertium est cum rudes peruersi fuerint ab hæreticis. scientes illorum errores & rationes; non modo esse licitum, sed etiam necessarium coram illis de fide disputare: dummodo inueniantur, qui ad id præstandum sint idonei. Quartum est, non esse bonum atque ad eo ex Caiet. in summa verbo Disputare, peccatum esse imprudentiæ, de fide disputare coram simplicibus Catholicis; nisi forte res esset valde clara aut clare explicaretur; quia periculum est ne auditis rationibus contrariis, incipiant dubitare; cum sint alioqui firmi.

Post D. ipsum Thomam vero, editus est Canon Quicumque de hæreticis in 6. quo sub pœna excommunicationis prohibetur, ne quis laicus publice aut priuatim audeat de fide disputare. De quo Caiet. & Bannes ad cit. art. 7. notant excommunicationem eam non esse sententiæ lætæ à iure, sed ferendæ à iudice; ideoque non incurri ipso facto. Quamuis (quod etiam habet Caiet. in citato verb. Disputare) peccatum sit mortale, si laicus sciens sub tali tantaque censura sibi redditam esse illicitam disputationem huiusmodi, nihilominus præsumeret eam instituire.

22. Verumtamen ex iisdem authoribus tres sunt casus in quibus eo canone non obstante, laici possunt de fide disputare. Primus est, quando disputatur exercitij gratia apud doctos: sic enim ad publicas disputationes Theologicas admitti solent Iuris vel Medicinæ doctores, qui sunt laici. Secundus est, quando laicus fuerit valde doctus & exercitatus in rebus Theologicis: quia ratio & scopus dictæ legis est, vt laici indocti prohibeantur de fide disputare. Nec refert quod ea generaliter loquatur: quia esse cum hac restrictione intelligendam, vsus ostendit, quo constat aliquos laicos: vt Albertum Pyghium, Henricum 8. Angliæ regem aduersus Lutheranos, Balduinum & Villegagnon aduersus Caluimianos nostri temporis hæreticos, non tantum verbis sed etiam scriptis disputasse, quod non fuit improbatum. Quod autem in contrarium habet in opere morali lib. 2. cap. 6. Thomæ Sanchez suadere videtur eandem restrictionem, ordinarie locum habere tantum cum multum vrserit necessitas: quod & vsus receptus confirmat.

Tertius casus quando vel honor Dei, vel vtilitas proximi exigat vt laicus disputet de fide, seu defendat fidem: tunc enim is non solum licite potest, sed etiam tenetur

disputare defendendo fidem: iuxta illud 1. Petri 3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea qua in vobis est spe & fide.]

23. Notandum est 3. confessioni fidei opponi quatuor actus, qui rationem habent peccati mortalis tanquam valde iniuriosi veræ fidei & Christianæ religioni. Primus est, ore negare Christi fidem, qui nunquam licere potest, dicente Domino Matth. 10. Qui me negaverit coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo qui in caelis est. & Apostolo in 2. ad Timoth. cap. 2. Si negabimus, & ille negabit nos.] Quæ verba continent præceptum negatium de re ita mala, ut per nullum metum possit sine peccato mortali fieri, iuxta illud quod 11. quæst. 2. cap. Non solum 2. ex D. August. habetur Timendo mortem carnis tuæ, mortem dabis animæ tuæ: quanta enim vita est confiteri Christum, tanta mors est negare. Quo etiam loco notatur, quod non solum ille Christum negat, qui eum negat esse Christum: sed etiam ille qui cum sit, negat se esse Christianum. Et probatur exemplo D. Petri qui negavit Christum negando se esse ipsius discipulum. Vnde illi prædictum est à Domino, non quidem te discipulum meum esse negabis, sed me negabis. Probari inde quoque potest: neque priuatim coram vnicuique, negari Christum sine gravi peccato: quandoquidem graviter peccavit Petrus negando Christum coram vna ancilla. Probationes alias habet Bannes 2. 2. quæst. 3. artic. 2. dub. 1. conclus. 2.

Ex quo in seq. concl. 4. adverte istud tantum procedere cum quis in odium fidei, siue priuata, siue publica auctoritate interrogatur, An sit Christianus: quia interdum sub nomine Christiani, is qui interrogat, inquirere vult conditionem aliquam nihil pertinentem ad religionem: ut si quis explorator capiatur à Turcis dum bellum gerunt cum Christianis, interrogetur An sit Christianus, non quidem ut sciatur ipsum Christi religionem profiteri, sed ut sciatur esse de exercitu hostium: respondens se non esse Christianum, non peccat contra confessionem fidei tanquam eam negans, quia responder tantum ad mentem interrogantis, & non iuxta propriam nominis significationem. Illud non obscure indicat D. Thomas lect. 2. ad cap. 10. epistolæ ad Rom. dicens confessionem fidei esse in præcepto, quando exigitur à tyranno persequente fidem; non si exigitur ab eo qui malefactorem vel inimicum persequitur. Vbi adverte obiter falso negantem se Sacerdotem esse aut religiosum, non peccare hoc peccati genere, quia tantum negat suum statum, non vero suam fidem, sicut negando se Christianum aut Catholicum esse. Id quod ex Caiet. & Azorio, Sanchez habet in opere morali lib. 2. cap. 4. num. 10.

24. Secundus actus confessioni fidei contrarius, est ore profiteri falsam religionem: ut si quis verbis asserat se Iudæum esse aut Mahometanum aut Calvinianum. Quo actu ostendit se existimare religionem nostræ contrariam, esse veram; & ex consequenti ipsam nostram esse falsam. Id quod multo magis iudicandum est facere, si diserte fateretur talium sectarum dogmata esse vera. Tale peccatum vero, gravissimum est, ut pote quo & vera fides negatur, & per mendacium in religione, diabolo seruitur: ita ut nulla conditione ad illud, quisquam adduci debeat prout ex D. August. habetur 22. quæst. 2. cap. Primum est. Nec tamen excommunicatio lata in hæreticos, propter illud (saltem in foro conscientie) incurritur ab eo, qui interea in animo suo veram fidem retinens; ore tantum non corde, illam negaret aut falsam profiteretur: quem ad. cum Sylo. & Tabien. aduersus Caiet. notat. Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 25.

25. Tertius actus eidem confessioni contrarius, est occultare, dissimulare, vel tacere fidem in duobus casibus in quibus supra diximus nos obligari ad illius confessionem. Cui obligationi satisfacere non possumus tali actu interueniente; quo proinde mortaliter peccatur, cum ut ante diximus illa ipsa obligatio sit sub mortali. Extra eosdem casus vero, licitum est occultare, dissimulare & tacere fidem, sicut & non confiteri: quia inde nec subtrahitur Deo honor tunc temporis exhibendus: nec damnum proxi-

mo inferitur. Quæ ratio, quia locum plerumque habet cum quis interrogatur priuata auctoritate (quod discernere ex circumstantiis loci, temporis, & personarum relinquitur arbitrio prudentis) tunc licet tacendo, vel v-tendo amphibologia; vel dicendo quid tui interest: aut aliud simile licet inquam interrogatione eludere, ex cap. In mandatis distinct. 43. dummodo id non fiat ex verecundia vel ex timore, quod Christus prohibet: sed ex prudentia Christiana, ne vel irrideatur fides, vel patiamur aliquod grande detrimentum sine utilitate: iuxta illud Matth. 7. Neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrumpant vos.] Habenda est tamen ratio in ea re, quantum fieri potest, ne ex taciturnitate graue detrimentum proximi sequatur.

26. Quartus, & vltimus eiusdem generis actus, est declinare confessionem fidei fugiendo persecutionem; quod quidem peccatum mortaliter in duobus illis casibus, in quibus tenemur fidem ipsam confiteri; quia in illis talis confessio est ad salutem necessaria, quæ fieri non potest interueniente prædicta declinatione. Extra eosdem vero casus licet persecutionem fugere, ut D. Athanasius in apologia pro sua fuga probauit ex verbis Domini Matth. 10. Cum vos persequerentur in ciuitate ista, fugite in aliam.] Quanquam tamen alia est ratio P. alatorum quam cætorum, quando confessio non est priuata personarum ipsorum, sed populi ipsius commissi; ad quem protegendum & conseruandum in fide, tenentur de mortis periculo exponere, dicente Domino Ioannis 10. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, &c.] Attamen si ei necessitati per alium satisfaciant, excusantur ex D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 5. aut si vitam ipsorum maiori bono communi seruari necessarium esse, Christiana prudentia dicat: latitare seu fugere possunt exemplo aliquorum Sanctorum. Quod Bannes expresse 2. 2. quæst. 33. ad artic. 3. dub. 4. concl. 4. & consentaneum est doctrinam quam tradit Caiet. ad prius citatum D. Thomæ art. quintum.

De obligatione profitendi fidem.

SECTIO III.

27. Sicut fidei confessio fit verbis, ita professio fit factis rebus: ut vestibus vel aliis similibus in signum illius assumptis. Ac de obligatione profitendi fidem duo traduntur à Caiet. 2. 2. quæst. 3. art. 2. & in summula verbo Habitus mutatio. Alterum est, quando vestis, vel quid aliud, signum est ad veræ fidei vel religionis professionem immediate institutum siue ex lege, etiam tyranni, siue ex consuetudine, quæ ab omnibus seruatur; nunquam licere tale signum occultare.

Alterum est, nunquam licere, ne quidem ad mortem euitandam, assumere habitum vel aliud signum infidelium: siue illud sit immediate institutum ad professionem falsæ religionis, siue tantum ad finem ciuilem: ut ad distinctionem aliquorum ab aliis: quale est caruleum illud aut flauum, quod Iudæi portare coguntur, ut à Christianis discernantur. Ratio est, quia, inquit idem, istud esset profiteri falsam fidem, quod nunquam licet.

28. Verum nimis rigida videtur esse ea doctrina. Vnde prius illud, (quod Bannes & Greg. à Valent. ad eundem art. 2. referunt,) restringendum est ad casum in quo ex occultatione proprii signi, aliquid sequitur contra honorem Dei seu fidei, vel contra proximi utilitatem. Nam tunc quidem Christianus, ut fidem suam ore confiteri, sic externis signis eam profiteri tenetur: attamen alias, nempe cum nec vigeat in contrarium utilitas proximi, nec apparet iniuria Dei seu fidei, ipse potest occultare quodcumque signum propriæ fidei ob aliquem bonum finem: qualis censetur vitam suam vel alienam conseruare. Ratio est: quia præceptum profitendi fidem est affirmatiuum: & ideo obligat tantum pro eo tempore quo illius implendi vigeat necessitas: prout censetur in illis duobus tantum casibus, quos ex D. Thomæ in cit. artic. 2. antea num. 20. proposuimus.

29. Adfert autem pro se Caietanus: tum quod per legem

aut

aut consuetudinem communem præscribentem aliquod certum fidei signum, singuli à publica potestate interrogentur de propria fide: tum quod semper sit contra Dei honorem occultare prædictum signum, seu omittere fidei professionem, sic vt alij putent omitterentem, non esse fidelem, vel esse infidelem. Sed illud prius hinc reicitur, quod talis lex vel consuetudo nihil interroget, sed solum præscribat modum profitendi fidem; ad eum seruandum obligando tantum regulariter, seu vt plurimum; ac quando non subest iusta & rationalis causa illum omitendi: prout Caiet. ipse lateat vsuuenire in vniuersum, legibus humanis iustis.

Posterius vero ex eo refellitur, quod ipsius quoque Caiet. confessione, non sit semper contra honorem Dei, quod Christianus permittat se ab alijs existimari non fidelem aut infidelem. Nam multi ita existimant de S. Sebastiano: cuius fides in aula Diocletiani sensissimè Christianorum persecutoris, diu latuit, eo quod vteretur eadem qua prius clamyde militari.

30. Non ergo tenetur quis semper fidem profiteri, ne existimetur fidem non habere: sed ne ex ea existimatione, subtrahatur Deo notabilis gloria vel proximo vtilitas: vt censeri potest vsuuenire. Primo quando à Iudice quis in odium fidei & religionis interrogatur. Secundo, cum quis per suam fidei professionem potest impedire blasphemiam Dei vel religionis: vt si quis esset vir magnæ autoritatis, quem si alij scirent Catholicum esse, desinerent ob illius autoritatem & reuerentiam Deum & religionem blasphemare: tunc ille tenetur suam fidem confiteri & profiteri. Tertio, cum notum est aliquem habuisse veram fidem, quam si non profiteatur, putabitur eam deseruisse vt falsam. Quarto, cum etiam signoretur nunc, quod veram fidem habuerit, scietur tamen paulo post, sequetur que inde iniuria fidei. Quod tamè non procedit quando quis ad modicum tempus omittit veram fidem profiteri: non quidem animo eam deserendi, sed decipiendi alios, vt liberius postea eamdem profiteatur. Quo modo Christiani in bello erigunt vexilla Turcarum, vt illos ad se alliciant & decipiant. Postremo, cum ex occultatione fidei, valde probabiliter videtur sequi scandalum proximi, aut aliud notabile detrimentum, cui lex charitatis obuiandum esse præscribat.

31. Posterius autem dictum Caietani, quo modo restringendum sit intelligitur, si prius obserauerimus esse quatuor præcipua & magis vilitata genera signorum. Primum est, illorum quæ vocari possunt ciuilia: vt quæ ex sua prima origine instituta non sunt ad discernendam religionem, sed potius ad distinguendam vnã nationem ab alia: quamuis per accidens postea eueniret, vt vnã religionem ab alia distinguant, eo quod in vna natione sit vna religio: & in alia, sit alia. Sic Turcicus habitus signum esse censetur Mahometanæ superstitionis: & habitus Saxonicus præsertim militaris, vulgo videtur signum Lutheranae perfidiae. Secundum genus est, illorum signorum quæ à prima quidem sua origine sunt instituta ad distinguendam vnã religionem ab altera: nullum tamen illius cultum continent: cuiusmodi sunt pilei quos Turcæ gerunt cum certo colore: itemque certi habitus quos hæretici nostri temporis vsurparunt in signum, quo discernentur à Catholicis. Tertium genus est eorum, quæ præter distinctionem vnus religionis ab alijs, includunt aliquem cultum, sed generalem ac indifferentem, qui potest exhiberi etiam hominibus: vt aperire caput, flectere genua, &c. Quartum est eorum, quæ includunt peculiarem cultum, vel soli Deo vero: vel falso Deo & idolo exhiberi solitum, vt sacrificare, adolere thus, osculari idolum communicare cum Calvinianis in cantu suorum psalmorum & in sumptione cænæ, subscibere ipsorum hæresi propria manu, vel in eam iurare.

32. Quæ cum ita sint, de difficultate, An aliquando liceat necne, falsæ religionis signum assumere: tenendum est ex communi sententia nullum antedictorum signorum licitum esse assumere in quatuor casibus. Primum est, quando honor Dei vel vtilitas proximi exigit vt aliquis profiteatur suam veram fidem quam occultat assumptione

signi alieni. Secundus est, quando præbetur scandalum alijs: tunc enim moriendum esse potius, quam aliquod tale signum assumere, constat ex facto Eleazari 2 Machab. cap. 6. & ex eo quod D. Paulus in priori ad Corinth. 8. prohibet velle idolothytis, quando id sit cum scandalo. Sicque intelligendum est illud quod ex D. August. habetur in cap. Sicut, 32. quæst. 4. Satius est fame mori, quam velle idolothytis: nempe cum scandalo. Tertius est, quando non est finis bonus, nec subest causa rationalis cur tale signum assumatur. Quamquam in hoc casu assumere signum ciuile, nisi finis sit mortalis, non est de se peccatum plus quam veniale: cum in eo non cernatur notabilis Dei iniuria, aut grauis sui, vel proximi læsio. Quartus est, quando talia signa assumuntur ad significandum illud ad quod principaliter sunt ab alijs instituta. Tunc enim mendacium facti committitur. Namque mendacium, vt in verbis, sic & in alijs signis externis quibus decipitur animus, consistere posse patet ex doctrina D. Thomæ 2. 2. quæst. 110. & 111.

33. Extra hos casus autem existimandum est non esse peccatum tria priora signorum genera assumere, si adsint sequentes conditiones præcedentibus contrariæ. Primo si ad Dei gloriam vel proximi vtilitatem non tenetur quis fidem tunc profiteri. Secundo, si ab sit scandalum. Tertio, si subest rationalis causa assumendi: idque fiat ob bonum aliquem finem. Quarto, si assumantur ad aliquid significandum quod in se verum est. Hoc quoad signa primi generis constat ex facto S. Sebastiani prout notat Syluest. in verbo Fides quæst. 5. Ille enim cum Christianus esset militari clamyde seu ciuili signo Cæsarei militis vsus est.

Quoad signa vero secundi generis: patet ex eo, quod Apoll. in priori ad Corinth. cap. 8. & 10. permittat Christianis, edere ex idolothytis, dummodo id facerent sine scandalo: qui tamen eius, signum fuit infidelitatis apud Gentiles. At cum Christiani ipsi illum non vsurparent in eum finem quo ipsi Gentiles, excusabantur non modo ab idololatria: sed etiam à mendacio: etiam si alij ea de causa deciperentur, existimantes ipsos esse idololatrias, quandoquidem eius rei non dabant signum: quia facta non habent vim significandi ex parte facientis, nisi ab eo fiat significandi animo: vt ipse Caiet. 2. 2. quæst. 111. art. 1. recte docet. Inde excusans à mendacio Dauidem qui eorum Rege Achis simulauit se insanum esse 1. Regum 21. Et certe quando recta ratio patitur, licet vt in verbis, sic & factis ambiguus.

Quoad signa porro 3. generis: constat ex eo quod lib. 4. Regum cap. 5. Eliseus Propheta permittit Naaman Syro, vt in templo idoli Remmon aperiret caput & adoraret, hoc est, se in terram prosterneret genua flecteret non quidem idolo, sed Regi Syriæ. Vnde colliges aliquem propter metum mortis, si non sit scandalum, vt quando ille esset omnibus ignotus, posse in templo vel Mahometi vel hæreticorum aperire caput vel flectere genua: dummodo talia faciat, non quidem falso Deo, sed hominibus presentibus: quibus eiusmodi honoris signa, cum de se sint ambiguus, possunt de se sine peccato deferri. Quamquam si contingeret tale aliquod signum ad falsum Deum immediate dirigi: quia tunc desineret esse ambiguus, peccatum esset illo vt: Quomodo bene ait Rosella verbo Hæreticus n. 4. peccatum esse mortale osculari sepulchrum Mahometi: quandoquidem ea veneratio referri non potest, nisi ad Mahometem.

Quod autem attinet ad signa quarti generis, existimandum est nulli licere ea assumere ob quemcumque mortis metum: illudque esse peccatum grauissimum: quia sicut eodem præcepto affirmatio quo imperatur assensus interius veræ fidei, imperatur etiam externa veræ fidei professio: ita eodem præcepto negatio, quo prohibetur interius falsæ fidei assensus, prohibetur etiam externa falsæ fidei professio: quæ intrinsece mala est, vt potest mendacium facti perniciosum, ideoque peccatum grauissimum, tanquam in materia maximi momenti, qualis est veræ fidei, commissum.